

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky predkladá rokovanie vlády Slovenskej republiky návrh zákona o justičných čakatel'och a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „návrh zákona“).

Návrh zákona bola vypracovaný na základe Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2025 a naplňa sa ním Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027.

Cieľom návrhu zákona je obnoviť inštitút justičného čakatel'a a upraviť s tým súvisiace otázky týkajúce sa obsadzovania voľných miest sudcov.

Na dosiahnutie uvedeného cieľa predkladateľ sa navrhuje nastaviť taký zákonný rámec úpravy justičných čakatel'ov, ktorý zabezpečí, aby justiční čakatelia prechádzali systematickou odbornou prípravou, ktorá im umožní získať potrebné praktické skúsenosti pre výkon funkcie sudcu pod dohľadom skúsených odborníkov. Právna úprava preto jasne ustanovuje podmienky ich prípravy a vzdelávania. Formálne ukotvenie postavenia a povinností justičných čakatel'ov zabezpečuje, že títo budúci sudcovia splňajú vysoké štandardy profesionality a odbornosti, čím sa zvyšuje dôvera verejnosti v justičný systém. Právna úprava zamedzuje diskriminácii a zabezpečuje rovnaké podmienky pre všetkých čakatel'ov, čím podporuje spravodlivý výber a hodnotenie. Justiční čakatelia tak budú získavať potrebné praktické skúsenosti, ktoré im umožňujú lepšie sa pripraviť na náročné povolanie sudcu, čo zvyšuje efektivitu a kvalitu ich práce po vymenovaní do funkcie sudcu. Úpravou právneho postavenia justičných čakatel'ov sa posilňuje ich postavenie v rámci justičného systému, čím sa zlepšuje ich schopnosť pôsobiť nezávisle a objektívne.

Právna úprava justičných čakatel'ov prešla z historického hľadiska špecifickým vývojom, pre ktorý je príznačné opakované rušenie tohto inštitútu a jeho opätovné zavádzanie. Rovnako tak prístup k problematike justičných čakatel'ov z hľadiska jej normatívneho vyjadrenia sa časom menil, a to od rámcovej zákonnej úpravy (napr. do roku 2011) až po komplexnú úpravu (do roku 2020 do roku 2021).

Naplnenie cieľa predkladaného návrhu zákona sa navrhuje vykonať samostatným zákonom, a teda upustiť od začlenenia problematiky justičných čakatel'ov do zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pretože z hľadiska vymedzenia predmetu právnej úpravy cit. zákona a berúc do úvahy jeho názov, ktorý indikuje reguláciu sudcov a prísediach, je vloženie právnej úpravy justičných čakatel'ov nenáležité a nevhodné. Právna úprava justičných čakatel'ov „sa ocitla“ v zákone o sudcoch a prísediach len ako dôsledok zrušenia zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov vykonaného zákonom č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vzhľadom na význam justičných čakatel'ov pre súdnictvo je namieste vyčleniť materiu do samostatného zákona, čím sa potvrdzuje tento význam.

Návrh zákona upravuje postavenie a činnosť justičného čakatel'a, pričom upravuje najmä predpoklady pre prijatie do funkcie, vrátane výberového konania, prípravu čakatel'a

zakončenú odbornou justičnou skúškou a ďalšie pôsobenie čakatel'a na súde do obsadenia voľného miesta sudcu.

Návrh zákona čerpá z doterajších úprav justičných čakatel'ov, ale súčasne prichádza aj s novými prvkami v právnej úprave, ktoré sú odôvodnené okrem iného aj duálnym usporiadaním súdnictva (všeobecné súdy a súdy správneho súdnictva). Na tento účel sa preberajú tie doterajšie právne normy pôvodnej úpravy justičných čakatel'ov, ktoré sa osvedčili v praxi a sú stále aktuálne aj pre novú právnu úpravu, ktoré možno zhrnúť nasledovne:

- zachováva sa východiskové nastavenie úpravy justičných čakatel'ov ako osobitnej právnej úpravy vo vzťahu k všeobecnému zákonu o štátnej službe,
- justičný čakatel' bude štátnym zamestnancom v dočasnej štátnej službe, ktorého služobným úradom je krajský súd alebo správny súd, a ktorý sa pripravuje na výkon funkcie sudcu,
- štátnozamestnanecké miesto justičného čakatel'a sa obsadzuje výberovým konaním, ktorého podrobnosti upraví vykonávací predpis,
- justičný čakatel' vykonáva prípravu, ktorá pozostáva z odbornej prípravy a vykonania odbornej justičnej skúšky, prípadne len z odbornej prípravy, ak ide o justičného čakatel'a, ktorý už úspešne vykonal odbornú justičnú skúšku alebo inú porovnateľnú skúšku,
- odborná príprava sa vykonáva v určenom rozsahu na okresnom (mestskom) súde, krajskom súde, správnom súde tak, aby justičný čakatel' obsiahol všetky súdne agendy, pričom jej obsahové zameranie vytvára Súdna rada Slovenskej republiky po dohode s ministrom spravodlivosti a Justičnou akadémiou Slovenskej republiky,
- počas odbornej prípravy justičný čakatel' najmä pripravuje rozhodnutia pre sudcu alebo senát, zúčastňuje sa na pojednávaniach, vypracúva právne rozbor pre sudcu alebo senát a je povinný zúčastňovať sa vzdelávacích aktivít; pod vedením sudcu alebo predsedu senátu vykonáva aj úkony na pojednávaní okrem otvorenia pojednávania a vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej,
- justičný čakatel' má prideleného školiteľ'a,
- počas odbornej prípravy je justičný čakatel' priebežne preskúšaný po završení odbornej prípravy v jednotlivých hlavných súdnych agendách,
- po skončení odbornej prípravy sa justičný čakatel' podrobí záverečnému psychologickému posúdeniu a záverečnému preskúšaniu, ktorého vykonanie je podmienkou pre pripustenie k justičnej skúške,
- vzdelávanie justičných čakatel'ov zabezpečuje primárne Justičná akadémia Slovenskej republiky.

Návrhom zákona súčasne dochádza k zrušeniu právnej úpravy odborných justičných stážistov, pretože táto po znovuzavedení justičných čakatel'ov stráca svoje opodstatnenie.

V nadväznosti na znovuzavedenie inštitútu justičných čakatel'ov je potrebné vykonať aj zmeny a doplnenia súvisiacich zákonov, ktoré sa navrhujú v čl. II až X.

V čl. II je zahrnutá novelizácia zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá okrem zohľadnenia opätovného zavedenia justičných čakatel'ov mení spôsob obsadzovania voľných miest sudcov tak, že voľné miesto sudcu okresného súdu sa nebude obsadzovať na základe hromadného výberového konania tak ako doteraz, ale primárne justičným čakatel'om, ktorý spĺňa zákonom vyžadované predpoklady, a iba ak voľné miesto sudcu nebude možné obsadiť justičným čakatel'om, uplatní sa procedúra otvoreného výberového konania; to bude platiť aj pre

obsadzovanie voľného miesta hostujúceho sudcu a voľných miest sudcov na správnych súdoch. Voľné miesta sudcov na krajských súdoch, Špecializovanom trestnom súde a najvyšších súdoch sa budú obsadzovať výlučne zo sudcov, a to na základe výberového konania, a teda vstup iných profesií na voľné miesto sudcu na súde vyššieho stupňa je vylúčený. Okrem toho navrhovaná právna úprava mení procedúru hodnotenia sudcov z hľadiska jej inštitucionálneho zabezpečenia. V súvislosti s poklesom záujmu sudcov o postup na sudy vyššieho stupňa, kde sa tento negatívny trend prejavuje najvýraznejšie na oboch najvyšších súdoch, sa navrhuje zvýšenie motivácie prostredníctvom zavedenia paušálnych náhrad obdobne, ako patria poslancom Národnej rady Slovenskej republiky, členom vlády Slovenskej republiky, sudcom Ústavného súdu Slovenskej republiky a ďalším ústavným činiteľom.

V čl. III je obsiahnutá novelizácia zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry v znení neskorších predpisov, ktorá do budúca odníma asistentom prokurátora právo vykonať odbornú justičnú skúšku.

V čl. IV je zahrnutá novelizácia zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá najmä primerane upravuje procedúru uplatňovanú Súdnu radou Slovenskej republiky pri obsadzovaní voľných miest sudcov na okresných súdoch, správnych súdoch a voľných miest hostujúcich sudcov.

V čl. V je zaradená novelizácia zákona č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorá z justičných čakatel'ov vytvára primárnu cieľovú skupinu vzdelávania zo strany Justičnej akadémie, ako aj vykonanie odbornej justičnej skúšky justičným čakatel'om.

V čl. VI je zaradená novelizácia zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov, ktorá do budúca odníma vyšším súdnym úradníkom a asistentom sudcov najvyšších súdoch právo vykonať odbornú justičnú skúšku.

V čl. VII je obsiahnutá novela zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorou sa obnovuje právny stav zaradenia justičných čakatel'ov do pôsobnosti predsedu krajského súdu, ako aj participácia justičných čakatel'ov na výkone súdnictva formou ich účasti na rokovaní grémií a kolégií.

V čl. VIII sa navrhuje vyvolaná novelizácia zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zohľadňujúca znovuzavedenie justičných čakatel'ov a zrušenie inštitútu odborného justičného stážistu.

V čl. IX sa mení a dopĺňa zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov tak, že súdnymi poradcom sa do budúca odníma právo vykonať odbornú justičnú skúšku.

V čl. X sa vykonáva vyvolaná zmena zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Navrhovaný zákon a s tým súvisiace novelizácia ďalších zákonov sú podrobne odôvodnené v osobitnej časti dôvodovej správy. Tam, kde ide o preberanú úpravu z doterajších zákonných úprav postavenia justičných čakatel'ov, tam sa uvádza aj odkaz na pôvodnú právnu úpravu.

Účinnosť návrhu zákona sa navrhuje od 1. júla 2027, okrem čl. II bodu 30, ktorý sa dotýka zavedenia paušálnych náhrad a ktorého účinnosť sa navrhuje 1. januára 2028.

Predložený návrh zákona má negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy a nemá vplyv na limit verejných výdavkov, vplyv na podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy, vplyv na životné prostredie, vplyv na informatizáciu spoločnosti, vplyv na služby verejnej správy pre občana, ani vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky a zákonmi, ako aj s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Návrh zákona nie je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

B. Osobitná časť

K čl. I

(zákon o justičných čakatel'och)

K § 1

Ustanovenie § 1 vymedzuje predmet právnej úpravy. Návrh zákona upravuje postavenie justičných čakatel'ov, pod ktorým treba rozumieť najmä otázky týkajúce sa vzniku, trvania a skončenia štátnozamestnaneckého pomeru justičného čakatel'a a jeho práva a povinností. Pod činnosťou justičného čakatel'a treba rozumieť jeho zaradenie do systému prípravy završenej justičnou skúškou, ako aj jeho participáciu na výkone súdnictva.

K § 2

Ustanovenie § 2 ods. 1 definuje justičného čakatel'a ako zamestnanca v dočasnej štátnej službe, ktorý sa pripravuje na výkon funkcie sudcu a podiel'a sa na výkone súdnictva. Služobným úradom justičného čakatel'a budú krajské sudy a vzhľadom na existenciu súdov správneho súdnictva aj tri správne sudy. To zároveň predurčuje spôsob obsadzovania voľných miest sudcov na okresných súdoch a správnych súdoch, pretože tieto voľné miesta sudcov budú obsadzované prioritne justičnými čakatel'mi.

V odseku 2 sa vymedzuje vzťah právnej úpravy justičných čakatel'ov a zákona o štátnej službe, pričom ide o vzťah osobitnej právnej úpravy a všeobecnej právnej úpravy, z ktorého vyplýva, že osobitný predpis vylučuje aplikáciu všeobecného predpisu tam, kde sa odkláňa od všeobecnej úpravy. Návrh zákona tak vo svojej podstate reaguje na všetky doterajšie úpravy justičných čakatel'ov, ktoré boli osobitnými úpravami k všeobecnej úprave štátnej služby. Osobitou je predkladaná právna úprava v otázkach ako sú predpoklady prijatia do štátnej služby, výberové konania, sľub štátneho zamestnanca, príprava justičného čakatel'a a trvanie dočasnej štátnej služby. Vo všetkých uvedených otázkach má prednosť osobitná právna úprava pred všeobecnou úpravou.

Špecificky treba upriamiť pozornosť na zavádzanú úpravu priebežného preskúšania a záverečného preskúšania. Tieto formy overovania odbornej spôsobilosti justičného čakatel'a treba vnímať ako právnu úpravu nad rámec všeobecnej úpravy zákona o štátnej službe. Nejde o právnu úpravu, ktorá by vylučovala aplikáciu nejakej časti všeobecného zákona o štátnej službe – v tomto prípade ustanovení o služobnom hodnotení, ktoré je úpravou preskúšania nedotknuté.

K § 3

V § 3 sa upravujú predpoklady prijatia osoby na štátnozamestnanecké miesto justičného čakatel'a. Vzhľadom na komplexnosť úpravy pôjde v prípade ustanovenia § 3 o osobitnú úpravu, ktorá vylučuje aplikáciu všeobecnej úpravy v zákone o štátnej službe. Koncepčne sú predpoklady pre prijatie do štátnej služby nastavované po vzore pôvodnej právnej úpravy justičných čakatel'ov naposledy zavedenej zákonom č. 397/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

V odseku 1 sa vymedzujú predpoklady pozitívnym spôsobom, pričom sa berú do úvahy predpoklady pre vymenovanie do funkcie sudcu podľa § 5 zákona o sudcoch a prísediach.

V odseku 2 sa predpoklady pre prijatie do štátnej služby vymedzujú negatívnym spôsobom. Na rozdiel od doterajšej právnej úpravy (zákona č. 397/2019 Z. z.) sa návrh zákona odkláňa od pravidla vylučujúceho osoby, ktoré už úspešne vykonali odbornú justičnú skúšku, či porovnateľnú skúšku, z možnosti uchádzať sa o pozíciu justičného čakatľa. Predkladateľ má za to, že tento typ negatívnej podmienky nie je namieste, pretože vylučuje z možnosti uchádzať sa o pozíciu justičného čakatľa odborne zdatné osoby, ktorých odbornosť bola potvrdená v rámci vykonania príslušnej odbornej skúšky. Negatívne predpoklady podľa písmen b) až f) majú spoločný základ založený na predchádzajúcom odbornom alebo inom neúspechu osoby v procese obsadzovania tam uvedených verejných funkcií. Negatívny predpoklad podľa písmena g) reflektuje § 5 ods. 2 zákona o sudcoch a prísediach.

V odseku 3 sa upravujú kritériá pre posudzovanie bezúhonnosti. V tomto prípade sa vychádza z právnej úpravy bezúhonnosti sudcov. Niet racionálneho dôvodu na to, aby bezúhonnosť justičného čakatľa bola posudzovaná iným spôsobom ako u sudcov.

Špecifickou je právna úprava v odseku 4, ktorá umožňuje vyšším súdnym úradníkom a asistentom sudcu (najvyšších súdov) zachovať si pozíciu vyššieho súdneho úradníka alebo asistenta sudcu po obsadení voľného miesta justičného čakatľa. Na tento účel bude platiť pravidlo, podľa ktorého sa vyšší súdny úradník, resp. asistent sudcu niektorého z najvyšších súdov, ktorí budú úspešní vo výberovom konaní na funkciu justičného čakatľa, budú ex lege dočasne preložený na pozíciu justičného čakatľa. Uplynutím dočasnej štátnej služby justičného čakatľa (§ 19) sa automaticky zo zákona ukončí dočasné preloženie.

K § 4 až 7

Navrhovaná právna úprava upravuje systém výberového konania na funkciu justičného čakatľa ako formalizovaný a transparentný proces, ktorého účelom je overenie odbornej spôsobilosti, osobnostných predpokladov a jazykových schopností uchádzačov vzhľadom na budúci výkon funkcie sudcu.

Výberové konanie je koncipované ako verejné a pravidelne vyhlasované, pričom jeho organizácia a priebeh podliehajú princípom transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a verejnej kontroly. Zavádzajú sa viaceré praxou overené mechanizmy na posilnenie otvorenosti a transparentnosti procesu, najmä povinné zverejňovanie podkladov o uchádzačoch, možnosť verejnosti vznášať odôvodnené výhrady a zverejňovanie výsledkov vrátane zvukového záznamu z ústnej časti konania.

Osobitný dôraz sa kladie na elimináciu konfliktu záujmov, čo sa prejavuje povinnosťou uchádzačov deklarovať väzby na osoby pôsobiace v justícii alebo vo výberovej komisii. Transparentnosť je posilnená aj zverejňovaním zloženia výberovej komisie vopred.

Proces výberu pozostáva z viacerých fáz, ktoré kombinujú písomné preverenie vedomostí, jazykových schopností, psychologického posúdenia a ústnej časti. Výsledkom konania je poradie uchádzačov podľa úspešnosti, ktoré je determinujúce pre obsadenie voľných miest justičných čakatľov.

Výberové konanie vykonáva kolektívny orgán – výberová komisia s pluralitným zložením. Ustanovené sú aj pravidlá jej rozhodovania a zabezpečenia kontinuity prostredníctvom náhradníkov. Z hľadiska zloženia výberovej komisie sa preberá model využívaný pri doterajších hromadných výberových konaniach, pri ktorých troch členov výberovej komisie nominuje súdna moc a dvoch členov výberovej komisie výkonná moc.

Výberové konanie bude zabezpečovať ministerstvo spravodlivosti (najmä vyhlasovanie výberového konania, kreovanie výberovej komisie) a predsedovia krajských súdov, resp. predsedovia správnych súdov (administratívne a organizačné zabezpečenie).

Právna úprava v predloženej podobe je vo svojej podstate prevzatím pôvodnej úpravy obsiahnutej v § 149a až 149d zákona o sudcoch a prísediacich.

Osobitne je potrebné zmieniť právnu úpravu navrhovanú v § 5 ods. 1, ktorá predpokladá, že uchádzač o funkciu justičného čakaťa robí rozhodnutie o tom, na ktorom súde ma záujem vykonávať funkciu sudcu. Toto rozhodnutie sprevádza justičného čakaťa po celý čas výkonu tejto funkcie až do momentu ponúknutia voľného miesta sudcu na takto zvolenom súde. Predkladateľ má za to, že riešenie otázky, na ktorý okresný prípadne správny súd sa justičný čakať nakoniec má dostať je vhodné riešiť na začiatku kariéry justičného čakaťa a vyhnúť sa tak prípadnej „turistike“ po súdoch, alebo ponechávať túto otázku na moment rozhodovania o vymenovaní a pridelení sudcu na určitý súd. Navrhované riešenie robí túto otázku jasne vyriešenú a predvídateľnú pre všetkých aktérov podieľajúcich sa na kreovaní funkcie sudcu. Od justičného čakaťa sa teda očakáva voľba preferovaného súdu. A to buď dva okresné sudy v rámci obvodu krajského súdu v poradí od najviac po najmenej preferovaný súd, alebo správny súd. Prípadná kolízia v preferovaných súdoch medzi uchádzačmi v tom istom výberovom konaní sa rieši podľa úspešnosti uchádzačov, a teda najviac úspešný uchádzač sa perspektívne stane kandidátom na funkciu sudcu na okresnom súde, ktorý uviedol ako prvý v poradí, ďalší úspešný uchádzač sa stane kandidátom na okresnom súde, ktorý uviedol ako druhý v poradí atď.

K § 8

Upravuje sa sľub justičného čakaťa ako výraz jeho záväzku dodržiavať právne predpisy a etické zásady, ako aj zodpovedne sa pripravovať na výkon funkcie sudcu.

Právna úprava v predloženej podobe je vo svojej podstate prevzatím pôvodnej úpravy obsiahnutej v § 149e zákona o sudcoch a prísediacich.

K § 9

Ustanovenie § 9 upravuje prípravu justičného čakaťa ako ucelený proces smerujúci k nadobudnutiu odbornej spôsobilosti na výkon funkcie sudcu (odsek 1). Príprava pozostáva z praktickej odbornej prípravy a jej zavŕšenia odbornou justičnou skúškou, pričom obsah a rámec prípravy podliehajú centrálnej regulácii s cieľom zabezpečiť jej jednotnosť a kvalitatívny štandard (odsek 2). V prípade justičných čakaťov, ktorí úspešne vykonali odbornú justičnú skúšku (prípadne porovnateľnú skúšku) pred vznikom funkcie justičného čakaťa bude príprava pozostávať len z odbornej prípravy, bez nutnosti opätovne vykonávať odbornú justičnú skúšku.

Odborná príprava je koncipovaná ako prakticky orientovaný výkon činností v rámci súdnej sústavy, realizovaný postupne na súdoch rôznych stupňov a špecializácie. Jej cieľom je zabezpečiť komplexné oboznámenie sa s rozhodovacou činnosťou súdov naprieč hlavnými agendami. Justičný čakatel' sa počas prípravy aktívne podieľa na výkone súdnictva, najmä prostredníctvom prípravy podkladov pre rozhodovanie, účasti na pojednávaniach a vykonávania procesných úkonov pod odborným vedením sudcu.

Právna úprava zároveň kladie dôraz na systematické vzdelávanie a odborný rast, pričom účasť na vzdelávacích aktivitách tvorí integrálnu súčasť prípravy. Organizácia prípravy je zabezpečená prostredníctvom rozvrhu a individuálneho vedenia justičného čakatel'a určeným školiteľom, ktorý musí spĺňať kvalifikačné predpoklady zaručujúce odbornú úroveň vedenia.

Po vzore doterajšej právnej úpravy bude podľa odseku 3 obsahovú náplň odbornej prípravy justičného čakatel'a schvaľovať Súdna rada Slovenskej republiky po dohode s ministrom spravodlivosti. Po novom sa navrhuje do tohto procesu vziať aj Justičnú akadémiu Slovenskej republiky.

V odseku 4 sa potvrdzuje pravidlo, podľa ktorého sa odborná príprava zameriava na hlavné agendy súdov, ktorými sú podľa § 3 ods. 5 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov občianskoprávna agenda, obchodnoprávna agenda, trestnoprávna agenda, rodinnoprávna agenda a agenda správneho súdnictva.

V odsekoch 5 a 6 sa upravuje činnosť justičného čakatel'a počas odbornej prípravy „do vnútra“ súdu tým, že upravujú úkony, ktoré vykonáva (odsek 5) a súčasne sa upravuje rozsah v akom sa podieľa na výkone súdnictva (odsek 6). Aj justičný čakatel' spadá do rámca čl. 142 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, pretože aj justičný čakatel' je zamestnancom súdu, ktorý sa podieľa na výkone súdnictva.

K § 10

Dĺžka odbornej prípravy je pevne ustanovená a neumožňuje sa jej skrátenie, čím sa zabezpečuje dostatočný časový priestor na nadobudnutie praktických skúseností. Právna úprava v odseku 3 zároveň presne vymedzuje, ktoré obdobia sa započítavajú do výkonu prípravy a ktoré sú z tohto rozsahu vylúčené, čím sa zabezpečuje právna istota a jednotnosť posudzovania jej trvania.

Na záver prípravy sa ustanovuje povinnosť vykonať odbornú justičnú skúšku v zákonom ustanovenej lehote, ktorá predstavuje kľúčový kvalifikačný predpoklad pre ďalšie pôsobenie v justičnom systéme. Táto povinnosť sa logicky nebude vzťahovať na justičných čakatel'ov, ktorí úspešne vykonali odbornú justičnú skúšku (prípadne porovnateľnú skúšku) pred vznikom funkcie justičného čakatel'a.

Celkovo právna úprava vytvára systematický, kontrolovaný a jednotný rámec prípravy justičných čakatel'ov s dôrazom na praktickú odbornosť, profesionalitu a riadne osvojenie si výkonu súdnictva.

Odborná príprava justičného čakatel'a sa zameriava na hlavné agendy súdov, t.j. občianskoprávnu agendu, trestnoprávnu agendu, obchodnoprávnu agendu, rodinnoprávnu agendu a agendu správneho súdnictva. Návrh zákona predpokladá, že po absolvovaní odbornej prípravy v tej-ktorej hlavnej agende sa justičný čakatel' podrobí priebežnému preskúšaniu (§

13). Rozdelenie časového fondu troch rokov medzi jednotlivé hlavné agendy je výsledkom konsenzu odbornej pracovnej skupiny, ktorá sa podieľala na príprave návrhu zákona a predstavuje optimálne nastavenie pre obsiahnutie celej agendy, ktorá patrí do pôsobnosti všeobecných súdov a súdov správneho súdnictva. Aj v tomto prípade treba zdôrazniť, že obsahová náplň odbornej prípravy justičného čakaťa v hlavných agendách bude podrobnejšia vymedzená podľa § 9 ods. 3.

K § 11

Navrhovaný § 11 upravuje školiteľa justičného čakaťa. Aj doterajšia právna úprava obsahovala inštitút školiteľa, takže v tejto časti nejde o novinku, ale o zachovanie doterajšej osvedčenej právnej úpravy. Novinkou je však úprava, ktorá vyžaduje, aby školiteľom mohol byť len sudca, ktorý má za sebou určitú prax. Ako vhodná dĺžka sa v tomto prípade javí prax sudcu v trvaní päť rokov.

Školiteľ justičného čakaťa sa počas odbornej prípravy priebežne mení, pretože tento inštitút je spojený vždy s konkrétnou hlavnou agendou. Školiteľ priebežne vykonáva záznamy vo výkaze praxe justičného čakaťa a po skončení odbornej príprave v príslušnej agende bude vypracúvať písomný posudok, ktorý je jedným z podkladových materiálov v rámci priebežného preskúšania justičného čakaťa.

Funkcia školiteľa bude honorovanou funkciou, pretože sudcovi, ktorý zastáva túto pozíciu bude patriť príplatok za výkon funkcie školiteľa (čl. II).

K § 12

Navrhované ustanovenie upravuje výkaz praxe justičného čakaťa. Inšpiračným vzorom pre túto úpravu je úprava výkazu praxe advokátskeho koncipienta v § 62a zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Zároveň platí, že ide o prevzaté ustanovenie § 149k pôvodnej úpravy justičných čakaťov.

Vo výkaze sa bude zaznamenávať priebeh odbornej prípravy justičného čakaťa, pričom výkaz bude viesť školiteľ justičného čakaťa, t.j. predsedom súdu určený sudca príslušného súdu, na ktorom justičný čakať bude vykonávať odbornú prípravu. Keďže výkaz praxe justičného čakaťa je dôležitým zdrojom pre hodnotenie justičného čakaťa, ustanovuje sa povinnosť pre justičného čakaťa predložiť tento výkaz predsedovi krajského súdu a subjektu, ktorý vykonáva preskúšanie justičného čakaťa.

K § 13 až 18

Navrhované ustanovenia upravujú nový inštitút, ktorým je preskúšanie justičného čakaťa. Preskúšanie je normované ako priebežné preskúšanie a záverečné preskúšanie. Obe formy preskúšania sa vykonávajú komisionálne, pričom zloženie komisií odráža požiadavku na také ich personálne obsadenie, ktoré zabezpečí účasť sudcov za jednotlivé hlavné agendy súdov.

Priebežné preskúšanie (§ 13) sa bude vykonávať postupne v nadväznosti na absolvovanie odbornej prípravy v tej ktorej hlavnej agende. Návrh zákona predpokladá, že tri priebežné preskúšania s negatívnym výsledkom povedú k skončeniu dočasnej štátnej služby justičného čakaťa.

Záverečné preskúšanie (§ 14) sa vykonáva po završení odbornej prípravy a jeho cieľom je overiť pripravenosť justičného čakaťa podrobiť sa odbornej justičnej skúške a v prípade justičných čakaťov, ktoré úspešne vykonali odbornú justičnú skúšku (prípadne porovnateľnú skúšku) pred vznikom funkcie justičného čakaťa, či sú spôsobilí stať sa kandidátmi na funkciu sudcu.

V navrhovanom § 15 sa upravujú zásady pre vykonávanie priebežného a záverečného preskúšania tak, aby tento proces bol transparentný, predvídateľný a spravodlivý.

Ustanovenie § 16 upravuje zápisnicu z priebežného a záverečného preskúšania, v ktorej sa formalizujú závery preskúšania. Zápisnica sa musí doručiť justičnému čakaťovi. Návrh zákona predpokladá v § 16 ods. 4 informovanie súdnej rady a ministerstva spravodlivosti o výsledkoch záverečného preskúšania, a to na účely zabezpečenia činnosti súdnej rady podľa § 27fa zákona o súdnej rade a činnosti ministerstva podľa § 18 ods. 4 návrhu zákona.

Ustanovenie § 17 upravuje opravné mechanizmy pre prípad, že justičný čakať namieta výsledok priebežného alebo záverečného preskúšania. Justičný čakať, ktorý neprospeľ v rámci priebežného preskúšania má nárok dožadovať sa opakovaného priebežného preskúšania. Analogicky má justičný čakať rovnaké právo aj v prípade negatívneho výsledku záverečného preskúšania.

K § 18

V navrhovanom § 18 sa upravuje status justičného čakaťa po úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky, resp. po záverečnom preskúšaní, ak ide o justičných čakaťov, ktorí úspešne vykonali odbornú justičnú skúšku (prípadne porovnateľnú skúšku) pred vznikom funkcie justičného čakaťa. A teda justičný čakať sa po vykonaní odbornej justičnej skúšky, resp. po záverečnom preskúšaní stáva kandidátom na funkciu sudcu na tom okresnom súde alebo správnom súde, ktorý označil pri výberovom konaní ako preferovaný okresný súd, resp. správnych súd. Na tomto súde naďalej vykonáva štátnu službu ako justičný čakať, a to až do momentu jeho vymenovania do funkcie sudcu a pridelenia na voľné miesto sudcu. V rámci výkonu štátnej služby sa naďalej podieľa na výkone súdnictva v rozsahu navrhovanom v odseku 3.

V odseku 4 sa navrhuje upraviť vytváranie verejne dostupných databáz kandidátov na funkciu sudcu, a to analogicky ako podľa doterajšej právnej úpravy hromadných výberových konaní. Zabezpečí sa tak prehľadnosť procesov, či už pre verejnosť, ale aj pre súdnu radu, ktorá má rozhodovať o predpokladoch sudcovskej spôsobilosti, ako aj o návrhoch na vymenovanie kandidátov do funkcie sudcu. Aktuálne systém funguje na vzájomnej spolupráci medzi súdnou radou a ministerstvom, kedy sa overujú údaje o počtoch kandidátov pre jednotlivé obvody. Tento systém spolupráce je dôležité zachovať aj do budúcnosti.

Na túto právnu úpravu nadväzuje § 28 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a § 27fa zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje procedúru obsadzovania voľného miesta sudcu justičným čakaťom.

K § 19

Štátna služba justičného čakatľa je koncipovaná ako dočasná štátna služba. V navrhovanom § 19 sa upravuje trvanie dočasnej štátnej služby justičného čakatľa. Dočasná štátna služba justičného čakatľa je časovo determinovaná a viazaná na splnenie viacerých alternatívnych skutočností. Jej trvanie je obmedzené buď neúspechom pri priebežnom preskúšaní alebo záverečnom preskúšaní [písmená a) a b)], neúspechom pri opravnej odbornej skúške [písmeno c)], neudelením súhlasu s vymenovaním do funkcie sudcu a pridelením na voľné miesto sudcu na určený okresný súd [písmeno d)], rozhodnutím súdnej rady o tom, že justičný čakatel' nespĺňa predpoklady sudcovskej spôsobilosti [písmeno e)] alebo nezískaním dostatočného počtu hlasov pri rozhodovaní súdnej rady o návrhu na vymenovanie do funkcie sudcu a pridelenia na voľné miesto sudcu [písmeno f)]. Ide teda o právne striktné ohraničený režim, ktorý reflektuje dočasný charakter štátnej služby justičného čakatľa, ktorý sa neosvedčil.

K § 20

Ustanovenie § 21 upravuje skončenie štátnozamestnaneckého pomeru justičného čakatľa zo zákona, a to na základe vymenovania do funkcie sudcu. Právna úprava v predloženej podobe je vo svojej podstate prevzatím pôvodnej úpravy obsiahnutej v § 149n zákona o sudcoch a prísediach.

K § 21

Vzhľadom na to, že justičný čakatel' je štátnym zamestnancom, na ktorého sa vzťahuje aj keď v obmedzenom rozsahu zákon o štátnej službe, nie je možné úplne vylúčiť možnosť zmeny služobného úradu justičného čakatľa. Na túto eventualitu reaguje § 21, ktorý za tejto situácie bude vyžadovať nanovo určiť preferovaný súd justičného čakatľa v obvode nového služobného úradu.

K § 22

Navrhované ustanovenie je splnomocňujúcim ustanovením, podľa ktorého bude vydaná vykonávacia právna úprava v podobe vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Vykonávacia úprava bude zameraná na otázky týkajúce sa výberových konaní na justičného čakatľa [písmená a) až g)] a preskúšania justičného čakatľa a výkazu praxe čakatľa [písmeno h) a i)]. Javí sa ako účelné časť právnej úpravy pojať do vykonávacieho predpisu a nezaťažovať ním text zákona. V prípade výberového konania ide navyše aj o praxou osvedčený model uplatňovaný v prípade výberových konaní na voľné miesto sudcu a funkciu predsedu súdu.

Základné tézy budúcej vykonávacej úpravy sú súčasťou predkladaného materiálu.

K čl. II

(zákon č. 385/2000 Z. z.)

K bodu 1 (§ 5 ods. 5)

Ide o zosúladenie daného ustanovenia s § 21 ods. 4 písm. f) prvého bodu zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

K bodu 2 (§ 11 ods. 1)

V § 11 ods. 1 sa premietajú zmeny plynúce z novelizácie § 28 ods. 1. Pridelenie sudcu ako inštitút sa bude uplatňovať po novom len vo vzťahu k voľným miestam sudcov okresných súdov a správnych súdov a voľným miestam hosťujúcich sudcov.

K bodu 3 (§ 11 ods. 2 a 3)

V súvislosti so zavedením pravidla, že voľné miesta sudcov na krajských súdoch, Špecializovanom trestnom súde a najvyšších súdoch sa obsadzujú výlučne v rámci kariérneho rastu sudcu, sa navrhuje vypustenie právnej úpravy pridelenia sudcu na tieto súdy, ktorá sa tak stáva bezpredmetnou.

K bodu 4 (§ 14 ods. 2)

V § 14 ods. 2 sa navrhuje vypustiť správny súd pretože, ak bude možné na správny súd prideliť justičného čakaťa alebo sudcu na základe výsledkov výberového konania, niet dôvodu, aby pri preložení sudcu okresného súdu na tento súd toto bolo podmienené právnickou praxou desať rokov.

K bodom 5 až 18

V rámci navrhovaných zmien a doplnení sa rieši otázka hodnotenia sudcov z hľadiska jeho inštitucionálneho zabezpečenia. Navrhuje sa, aby hodnotenia spracovávali predsedovia kolégií a nimi určení sudcovia nadriadených súdov, t. j. v prípade sudcov okresných súdov predseda kolégia krajského súdu podľa prevažujúcej rozhodovacej činnosti hodnoteného sudcu a ak ju nemožno určiť, tak predseda kolégia určený predsedom krajského súdu a v prípade sudcov krajských a správnych súdov predsedovia kolégií najvyššieho súdu a plénom určení sudcovia najvyššieho správneho súdu. Hodnotenie sudcov najvyšších súdov sa bude realizovať tak ako doteraz. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že do zavedenia hodnotiacich komisií nadriadené súdy poskytovali „iba“ jeden z podkladov pre hodnotenie – stanoviská odvolacích, resp. dovolacích senátov, hodnotenia však vykonávali na úrovni okresných súdov predsedovia grémií, resp. plénom určení sudcovia, a na krajských súdoch predsedovia kolégií. Uvedené bolo do určitej miery dôvodne kritizované, keďže sa stávalo, že prípadné negatívne stanoviská nadriadených súdov neboli napokon do hodnotenia premietnuté. Hodnotenie vykonávané predsedom kolégia nadriadeného súdu tento nedostatok podľa názoru predkladateľa dostatočne eliminuje. Táto zmena zároveň povedie k úspore finančných prostriedkov vynakladaných na platy členov hodnotiacich komisií, ktorí sa ale nepodieľajú na výkone súdnictva.

K bodu 19 (§ 28 ods. 1 a 2)

Navrhovaná zmena § 28 ods. 1 zavádza pravidlo, podľa ktorého sa voľné miesto sudcu na okresnom súde, na správnom súde a voľné miesto sudcu hosťujúceho sudcu bude obsadzovať justičným čakaťom. Výberové konanie prichádza do úvahy len vtedy, ak tieto voľné miesta nie je možné obsadiť justičným čakaťom. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že zavedenie justičných čakaťov neznamena automatické uzatvorenie súdnictva pre osoby pôsobiace mimo justičného prostredia. Návrh zákona predpokladá, že počty justičných čakaťov budú odzrkadľovať predikciu vývoja uvoľňovania miest sudcov z dôvodu dosiahnutia veku 67 rokov, kedy podľa čl.146 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky dochádza *ex*

constitutione k zániku funkcie sudcu z dôvodu dosiahnutia uvedeného veku. Avšak miesta sudcov sa neuvoľňujú len z tohto dôvodu, pretože k zániku funkcie sudcu, či uvoľneniu miesta sudcu môže dochádzať aj z iných dôvodov, napríklad z dôvodu preloženia sudcu na iný súd, vzdania sa funkcie sudcu, smrti sudcu a pod. Tieto dve východiská vedú k záveru, že v systéme súdnictva bude pôsobiť nižší počet justičných čakaťel'ov ako je predpokladaný počet miest sudcov, ktoré sa uvoľnia, čo zákonite vedie k tomu, že časť voľných miest sudcov bude potrebné obsadzovať v rámci otvoreného výberového konania. To vytvára priestor napríklad pre iné právnické profesie alebo vyšších súdnych úradníkov a asistentov sudcov najvyšších súdov uchádzať sa o funkciu sudcu mimo rámca systému justičných čakaťel'ov.

V § 28 ods. 2 sa zavádza pravidlo, podľa ktorého sa voľné miesta na súdoch vyššieho stupňa budú obsadzovať výlučne zo sudcov v rámci kariérneho rastu. To znamená, že výberového konania na krajskom súde, Špecializovanom trestnom súde a najvyšších súdov sa bude môcť zúčastniť len sudca.

K bodom 20 až 28

V tomto prípade ide o vecné a legislatívno-technické zmeny vyvolané zmenou § 28 ods. 1 a 2.

K bodu 29 (§ 30 ods. 7)

Ustanovenie § 30 ods. 7 sa mení v nadväznosti na zrušenie inštitútu odborného justičného stážistu a zavedenie inštitútu justičného čakaťela. Ide o prevzatie doterajšej právnej úpravy, ktorá ukladá sudcom podieľať sa na príprave či už funkčne mladších sudcov, tak aj zamestnancov súdov, justičných čakaťel'ov nevynímajúc.

K bodu 30 (§ 44)

V súvislosti s významným poklesom záujmu sudcov o postup na sudy vyššieho stupňa a s tým spojený problém priebežne obsadzovať uvoľnené miesta sudcov na súdoch vyšších stupňov reálne ohrozuje nielen rýchlosť, ale i kvalitu ich rozhodovania. Jednou z príčin tohto stavu je nepochybne aj fakt, že platové rozdiely medzi jednotlivými platovými skupinami sú natoľko nízke, že pri postupe na súd vyššieho stupňa je reálny príjem sudcu nižší (osobitne ak je tento kariérny postup spojený s nutnosťou dochádzať mimo miesto bydliska sudcu. Vzhľadom na uvedené sa navrhuje prijať efektívne riešenie, ktoré zvýši motiváciu sudcov pre postup na sudy vyšších stupňov, inak je reálne ohrozený riadny výkon súdnictva. Vzhľadom na uvedené sa navrhuje zavedenie náhrad, ktoré sa javí ako menej zaťažujúce riešenie oproti zvýšeniu rozdielov medzi platovými skupinami. Súčasne navrhované riešenie vylučuje súbeh s konkrétnymi paušálnymi náhradami. Treba tiež zdôrazniť, že tento typ paušálnych náhrad sa uplatňuje takmer vo vzťahu ku všetkým ústavným činiteľom, s výnimkou sudcov všeobecných súdov.

K bodu 31 [§ 62 písm. n)]

V nadväznosti na zrušenie hodnotiacich komisií sa navrhuje vypustenie právnej úpravy, ktorá sa v dôsledku toho stáva bezpredmetnou.

K bodom 32 a 34

Doterajší príplatok za vedenie odborného justičného stážistu sa nahrádza príplatkom za vedenie justičného čakateľa. Aj tomto prípade sa teda obnovuje pôvodná právna úprava spojená s inštitútom justičných čakateľov.

K bodu 35 [§ 69 a § 77 ods. 3 písm. g)]

V nadväznosti na zrušenie hodnotiacich komisií sa navrhuje vypustenie právnej úpravy, ktorá sa v dôsledku toho stáva bezpredmetnou.

K bodu 36 (piata časť)

Navrhuje sa zrušenie inštitútu odborného justičného stážistu, pretože táto právna úprava neobstojí v nadväznosti na znovuzavedenie inštitútu justičného čakateľa. V tejto súvislosti predkladateľ poukazuje na tú skutočnosť, že inštitút odborného justičného stážistu sa v praxi neosvedčil, pretože v justičnom systéme od zavedenia tejto právnej úpravy nepôsobil žiaden odborný justičný stážista.

K bodu 37 (§ 151zi)

Cieľom prechodného ustanovenia je vyriešiť kolíziu doterajšej úpravy obsadzovania voľných miest sudcov na okresných súdoch na základe výsledkov hromadných výberových konaní a novej právnej úpravy obsadzovania týchto miest justičnými čakateľmi. Navrhuje sa, aby sa právna úprava obsadzovania voľných miest sudcov justičnými čakateľmi začala uplatňovať až v momente, kedy sa vyprázdnia databázy doterajších kandidátov na funkciu sudcu (odseky 3 a 4). Zabezpečí sa tak reálna ochrana legitímnych očakávaní doterajších kandidátov na funkciu sudcu.

V odsekoch 1 a 2 sa zavádza štandardné pravidlo, ktoré zabezpečí kontinuitu v procese výberu sudcu, ktorý začal pred dňom nadobudnutia účinnosti predkladaného návrhu zákona.

V odseku 5 je obsiahnutá súvisiaca prechodná úprava týkajúca sa zrušenia doterajších hodnotiacich komisií.

K bodu 38 (§ 153)

Vzhľadom na zrušenie zákonnej úpravy odbornej justičnej stáže, resp. odborných justičných stážistov sa navrhuje výslovné zrušenie aj súvisiacej vykonávacej úpravy vydanéj podľa § 149o.

K čl. III

(zákon č. 154/2001 Z. z.)

Navrhovaná úprava vypúšťa oprávnenie asistenta prokurátora vykonať odbornú justičnú skúšku; k tomu pozri odôvodnenie k čl. VI.

K čl. IV

(zákon č. 185/2002 Z. z.)

K bodu 1 (§ 3 ods. 4)

Ide o zosúladienie daného ustanovenia s § 21 ods. 4 písm. f) prvého bodu zákona č. 192/2023 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

K bodu 2 (§ 27fa)

Cieľom zmeny § 27fa je reflektovať nový spôsob obsadzovania voľných miest sudcov na okresných súdoch a na správnych súdoch a voľných miest host'ujúcich sudcov, a to primárne z justičných čakateľov.

Parametre doterajšej právnej úpravy v § 27fa zostávajú v zásade zachované, ale prispôsobujú sa novému nastaveniu obsadzovania voľných miest sudcov upravovanému v čl. II.

Po novom bude platiť, že voľné miesto sudcu na okresnom súde sa obsadzuje justičným čakateľom, ktorý je kandidátom na funkciu sudcu tohto okresného súdu (odsek 2), prípadne ďalších justičných čakateľov z obvodu príslušného krajského súdu (odsek 3). Ak justičný čakateľ odmietne udeliť súhlas s pridelením na tento súd, zaniká mu status kandidáta na funkciu sudcu (odsek 9). Analogicky to bude platiť aj pre obsadzovanie voľných miest na správnych súdoch (odsek 4). V prípade obsadzovania voľného miesta host'ujúceho sudcu sa bude postupovať obdobným spôsobom avšak s tou výnimkou, že neudelenie súhlasu s pridelením na voľné miesto host'ujúceho sudcu – tak ako doteraz – nevedie k zániku statusu kandidáta na funkciu sudcu (odsek 4). V odsekoch 6 a 7 sa upravuje procedúra obsadzovania voľných miest sudcov a voľných miest sudcov na základe výberového konania.

K čl. V

(zákon č. 548/2003 Z. z.)

K bodom 1, 3 až 7 a 13

Navrhovaná zmena právnej úpravy pôsobnosti Justičnej akadémie sleduje dva ciele, ktorými je doplnenie justičných čakateľov do tejto právnej úpravy a na strane druhej vypustenie odborných justičných stážistov z tejto právnej úpravy.

K bodu 2, 8, 9, 11 až 13 a 15

Navrhovaná právna úprava reflektuje zrušenie práva vyššieho súdneho úradníka, asistenta najvyšších súdov, súdneho poradcu a asistenta prokurátora na vykonanie odbornej justičnej skúšky.

K bodu 10 (§ 13 ods. 5)

V nadväznosti na výsledky pripomienkové konania sa v právnej úprave výslovne normujú pravidlá pre posudzovanie zaujatosti členov skúšobnej komisie, pričom sa vychádza z doterajšej podzákonnej úpravy skúšobného poriadku prijatého Radou Justičnej akadémie Slovenskej republiky.

K čl. VI

(zákon č. 549/2003 Z. z.)

Navrhovaná právna úprava vypúšťa oprávnenie vyšších súdnych úradníkov a asistentov sudcu najvyšších súdov vykonať odbornú justičnú skúšku.

Cieľom navrhovanej zmeny je posilniť systematiku a účel odbornej justičnej skúšky ako kvalifikačného predpokladu určeného predovšetkým pre osoby pripravujúce sa na výkon sudcovskej funkcie alebo iných právnických povolání, pri ktorých je táto skúška nevyhnutným alebo štandardným kvalifikačným predpokladom. Odborná justičná skúška má overovať odbornú pripravenosť osôb, ktorých profesijné zaradenie bezprostredne smeruje k výkonu rozhodovacej činnosti alebo iných zákonom ustanovených právnických profesií.

Postavenie vyšších súdnych úradníkov a asistentov sudcov predstavuje osobitnú kategóriu zamestnancov súdov, ktorých odborná spôsobilosť sa overuje predovšetkým prostredníctvom podmienok prijatia do funkcie, priebežného odborného vzdelávania a výkonu ich pracovnej činnosti. Zachovanie oprávnenia vykonať odbornú justičnú skúšku výlučne z dôvodu výkonu týchto funkcií preto nezodpovedá primárnemu účelu tejto skúšky.

Navrhovaná úprava zároveň smeruje k jednoznačnejšiemu vymedzeniu okruhu osôb oprávnených vykonať odbornú justičnú skúšku, čím sa posilňuje prehľadnosť právnej úpravy a zachováva jej systematická konzistentnosť. Ak osoby vykonávajúce funkciu vyššieho súdneho úradníka alebo asistenta sudcu Najvyššieho súdu budú mať záujem uchádzať sa o povolania, pri ktorých je odborná justičná skúška relevantným kvalifikačným predpokladom, môžu ju vykonať za podmienok ustanovených pre ostatných uchádzačov podľa osobitných predpisov.

Navrhovaná zmena nebráni ďalšiemu odbornému rastu vyšších súdnych úradníkov ani asistentov sudcu Najvyššieho súdu, ale sleduje zosúladenie účelu odbornej justičnej skúšky s jej postavením v systéme kvalifikačných predpokladov právnických profesií.

Návrh zákona je postavený na tom východisku, že právo vykonať odbornú justičnú skúšku zostáva zachované u tých osôb, ktoré vykonávajú funkciu vyššieho súdneho úradníka, resp. asistenta sudcu ku dňu účinnosti zákona. A teda právna úprava sa bude vzťahovať len na osoby, ktoré budú prijaté do štátnej služby po účinnosti zákona.

K čl. VII

(zákon č. 757/2004 Z. z.)

K bodom 1 až 3

Obnovuje sa pôvodná úprava participácie justičných čakateľov pri výkone súdnictva (§ 11 ods. 2), ich účasti na rokovaní grémia okresného súdu a dohľadovej právomoci predsedu súdu nad dodržiavaním povinností justičných čakateľov v oblasti etiky, dôstojnosti a plynulosti súdneho konania.

K bodu 4

Zavádza sa pravidlo pre určovanie počtu miest justičných čakateľov, pričom do úvahy sa berie predpokladaný počet sudcov, ktorým zanikne funkcia z titulu dosiahnutia veku 67 rokov, a teda návrh zákona predpokladá, že minimálny počet justičných čakateľov zodpovedá počtu sudcov, ktorým zanikne funkcia z titulu dosiahnutia veku 67 rokov.

K bodom 5 a 6

Navrhuje sa v podstate obnovenie pôvodnej právnej úpravy riadiacej pôsobnosti predsedu okresného súdu a predsedu krajského súdu vo vzťahu k príprave justičných čakateľov (§ 74 ods. 2 a 3) a zavedenie tejto pôsobnosti pre predsedov správnych súdov (§ 74 ods. 5), pretože aj správne súdy sa budú podieľať na odbornej príprave justičných čakateľov, či už ako ich služobné úrady, tak aj ako súdy, na ktorých sa vykonáva odborná príprava justičných čakateľov.

K čl. VIII

(zákon č. 55/2017 Z. z.)

K bodom 1, 3 až 5

Vzhľadom na zrušenie inštitútu odborného justičného stážistu a zavedenie justičných čakateľov sa navrhuje vykonať súvisiace zmeny v zákone o štátnej službe.

K bodom 2, 6 a 7

Aktualizácia poznámkového aparátu súvisí so sústredením úpravy justičných čakateľov do samostatného zákona a nie do zákona o sudcoch a príslušníkoch.

K čl. IX

(zákon č. 314/2018 Z. z.)

Navrhovaná úprava vypúšťa oprávnenie súdneho poradcu vykonať odbornú justičnú skúšku; k tomu pozri odôvodnenie k čl. VI.

K čl. X

(zákon č. 192/2023 Z. z.)

K čl. XI

(účinnosť)

Vzhľadom na predpokladanú dĺžku legislatívneho procesu a vzhľadom na potrebnú legisvakanciu pre úspešnú implementáciu zákona a jeho uvedenie do praxe sa navrhuje, aby zákon nadobudol účinnosť 1. júla 2027 okrem čl. II bodu 30, pri ktorom sa vzhľadom na stav verejných financií navrhuje účinnosť od 1. januára 2028.